

Протокол №9
методичного семінару кафедри лабораторної медицини
від 07.05.2026 р.

Завідувач кафедри – Засл. прац. осв. України *Федорович У.М.*

Завуч кафедри – *Шашков Ю. І.*

Відповідальна за методичні семінари – канд. пед. наук *Любінська О. І.*

Секретар – *Засанська Г. М*

Присутні: Федорович У.М., Сойка Л.Д., Федечко Й.М., Любінська О.І., Шашков Ю.І., Різун Г.М., Менів Н.П., Сидор О.К., Двулят-Лешневська І.С., Засанська Г.М., Цюник Н.Ю., Гопаненко О.О.

Порядок денний:

методичний семінар на тему:

«Якісна мотивація здобувачів освіти»

Інформують: викладачі кафедри лабораторної медицини **Різун А.М., Шашков Ю.І., Двулят-Лешневська І.С.**

Слухали: **Різун Г.М.**, яка представила презентаційну доповідь «Теоретичні основи мотивації здобувачів освіти», в якій детально розкрила визначення поняття мотивації, її види та класичні теорії, що пояснюють механізми спонукання до навчальної діяльності. Розуміння теоретичної бази є необхідною передумовою для свідомого вибору педагогічних стратегій у медичній освіті.

Було акцентовано, що мотивація у медичній освіті – це не просто педагогічна категорія, а чинник, що безпосередньо визначає якість підготовки майбутніх медиків та, відповідно, рівень медичної допомоги населенню. Дослідження свідчать, що внутрішня мотивація здобувачів освіти-медиків корелює з глибшим опануванням клінічних навичок, вищою академічною успішністю та меншим рівнем професійного вигорання в подальшому.

Викладачка зазначила, що важливими компонентами мотивації є: мотив, мета, діяльність, результат. Важливо розуміти, що мотивація – це не статична властивість особистості, а динамічний процес, на який викладач може і має впливати через організацію навчального середовища, стиль взаємодії та зміст навчальної діяльності.

Розрізняють два основні види мотивації, які мають принципово різний вплив на якість навчання та довгострокові результати професійного становлення: 1) внутрішню, коли спонукальна сила походить від самого здобувача освіти – від інтересу, цінностей, особистих прагнень, це найстійкіший і найефективніший вид мотивації та 2) зовнішню, коли спонукальна сила походить із зовнішніх чинників – заохочень, покарань, соціального тиску тощо, може бути ефективною короткостроково, але менш стійкою. Зазначено, що зовнішня мотивація може слугувати «стартовим поштовхом», але завдання викладача – трансформувати її у внутрішню через осмисленість навчання та відчуття особистого зростання.

Теорія самодетермінації Едварда Десі та Річарда Райана є однією з найбільш впливових сучасних концепцій мотивації. Автори довели, що для підтримки внутрішньої мотивації людині необхідне задоволення трьох базових

психологічних потреб. Ця теорія має пряме практичне застосування у медичній освіті. Висновок для медичної освіти: формувати внутрішню мотивацію – означає систематично задовольняти три потреби в організації навчального процесу: автономію, компетентність, причетність. Контроль і тиск знижують внутрішню мотивацію, тоді як підтримка автономії, компетентності та причетності – підвищують її. У контексті медичної освіти ця теорія допомагає зрозуміти, чому студент може бути демотивованим навіть при наявності інтересу до професії.

Віктор Врум розробив теорію очікувань, яка пояснює мотивацію через три взаємопов'язані переконання здобувача освіти. Згідно з цією теорією, сила мотивації до певної дії визначається добутком трьох факторів: очікування зусилля → результат; очікування результат → винагорода; цінність винагороди (валентність). Щоб підвищити мотивацію за теорією Врума, викладач має: чітко формулювати очікувані результати навчання, забезпечувати посильний рівень складності завдань, надавати своєчасний і конкретний зворотний зв'язок, пов'язувати навчальний матеріал із реальною клінічною практикою, демонструвати цінність знань для майбутньої фахової діяльності.

Абрахам Маслоу запропонував концепцію, згідно з якою потреби людини організовані в ієрархію: від базових фізіологічних до вищих – потреб у самореалізації. Для формування стійкої навчальної мотивації викладач має враховувати, на якому рівні перебуває здобувач освіти. Якщо базові потреби не задоволені (стрес, невпевненість, ізоляція у групі), вищі мотиви – прагнення до компетентності та самореалізації у медицині – не можуть повноцінно реалізуватися.

Мотивація здобувача освіти формується під впливом комплексу взаємопов'язаних факторів, серед яких можна виділити: особистісні інтереси; раннє залучення до реальної клінічної практики; конструктивний, конкретний і своєчасний зворотний зв'язок; педагогічну майстерність викладача, його особистий практичний досвід; психологічний клімат у навчальному колективі. Розуміння цих факторів дозволяє викладачу свідомо впливати на мотиваційну сферу здобувачів.

Підсумовуючи теоретичний блок семінару, було виділено основні практичні орієнтири для викладачів медичного ЗВО: важливість розуміння видів мотивації та прагнення до внутрішньої; підтримка автономії (надання вибору), компетентності (оптимальні завдання + зворотний зв'язок) та причетності (відчуття спільноти) на кожному навчальному занятті; зв'язок навчання з реальною клінічною практикою; особистий приклад, ентузіазм та ставлення до професії самого викладача.

Слухали: Шашкова Ю.І., який доповідав на тему «Практичні інструменти формування мотивації», зупиняючись детально на конкретних методах, прийомах та педагогічних технологіях, що дозволяють викладачу цілеспрямовано впливати на мотиваційну сферу здобувачів освіти.

Мотивація – це не абстрактне поняття, а результат цілеспрямованих педагогічних дій. Сучасна медична освіта вимагає комплексного підходу до формування мотивації. Дослідження в галузі педагогіки та медичної дидактики переконливо доводять: жоден окремий метод не є універсальним рішенням.

Лише поєднання кількох взаємодоповнюючих стратегій здатне створити стійку внутрішню мотивацію здобувача освіти.

Можна виділити наступні напрями, що охоплюють усі ключові аспекти навчального процесу – від вибору методів викладання до індивідуальної роботи з кожним здобувачем освіти, а саме, – сучасні методи навчання, інтерактивні технології, система зворотного зв'язку, індивідуальний підхід. Доповідач розглянув конкретні, перевірені інструменти, які викладачі медичних навчальних дисциплін можуть застосовувати щодня для підвищення залученості, активності та навчальних результатів здобувачів освіти.

Було зазначено, що цифровізація медицини вимагає відповідної цифровізації освіти. Сучасні технології дозволяють здобувачам освіти отримувати практичний досвід у безпечному середовищі, повторювати складні маніпуляції стільки разів, скільки потрібно, та одержувати миттєвий зворотний зв'язок. 1) Онлайн-платформи (системи на кшталт Moodle, Google Classroom або спеціалізовані медичні платформи) забезпечують доступ до навчальних матеріалів 24/7, дозволяють відстежувати прогрес кожного здобувача освіти та адаптувати контент під рівень групи. Це особливо цінно на етапі переходу від теорії до клінічної практики. 2) Симуляційні технології: високоточні манекени-симулятори, що реагують на дії здобувача освіти, прилади тощо дозволяють відпрацьовувати навички реанімації, діагностичних маніпуляцій без ризику для пацієнтів значно знижують рівень стресу при перших реальних клінічних ситуаціях. 3) Віртуальні пацієнти: комп'ютерні програми, що імітують реальних пацієнтів з повним анамнезом, симптомами та реакцією на лікування. Здобувач освіти, наприклад, може «вести» такого пацієнта, приймаючи діагностичні та лікувальні рішення. Це безпечний спосіб накопичити клінічний досвід. 4) Тестові системи, що підлаштовують складність запитань під рівень здобувача освіти, забезпечують об'єктивну оцінку знань та допомагають виявити прогалини ще до іспиту. Миттєвий результат і пояснення правильних відповідей перетворюють тестування на навчальний інструмент, а не лише на засіб контролю.

Зворотний зв'язок – це ключ до мотивації. Без якісного зворотного зв'язку здобувач освіти залишається наодинці зі своїми сумнівами. Він не знає, чи рухається у правильному напрямку, що робить добре, а що потребує покращення. Це породжує тривогу, невпевненість і, зрештою, демотивацію. Правильно побудований фідбек: формує відчуття прогресу, підсилює впевненість у собі, вказує конкретні точки росту, перетворює помилки на навчальний досвід, створює атмосферу довіри між здобувачем освіти і викладачем. Можна виділити наступні принципи ефективного зворотного зв'язку: своєчасність і конкретність; орієнтування на розвиток, акцентування на успіху.

Індивідуальний підхід: кожен здобувач освіти – особистість. Медична освіта часто сприймається як жорстка система зі стандартизованими вимогами. Проте саме в медицині індивідуальний підхід є критично важливим: кожен майбутній фахівець має унікальний набір сильних сторін, темп засвоєння матеріалу та особисті професійні цілі. Ігнорування цих відмінностей веде до втрати мотивації найталановитіших здобувачів освіти. Викладач має враховувати рівень підготовки та підтримувати особисті цілі, надавати

можливість вибору та сприяти розвитку сильних сторін здобувачів освіти. Дослідження в галузі медичної педагогіки підтверджують: здобувачі освіти, які відчують, що викладач знає їх як особистостей, демонструють значно вищий рівень академічної мотивації та менший рівень вигорання під час навчання.

Мотивація – це не разова акція, а системний процес. Викладач, який свідомо поєднує чітку постановку цілей, інтерактивні методи, цифрові інструменти та якісний зворотний зв'язок, створює середовище, в якому здобувач освіти природно прагне вчитися і розвиватися. Кожен елемент підсилює інші: наприклад, клінічний кейс (метод) стає значно ефективнішим, коли супроводжується симуляцією (цифровий інструмент) і завершується детальним фідбеком (зворотний зв'язок). Як висновок, було зазначено, що мотивація здобувачів освіти – медиків – це результат свідомих, продуманих педагогічних рішень. Мотивований здобувач освіти-медик – це не той, хто боїться провалити іспит, а той, хто щиро хоче стати хорошим фахівцем. І завдання викладача – допомогти йому побачити цей шлях і повірити у свої сили.

Слухали: Двудят-Лешневську І.С., котра представила презентаційну доповідь на тему: «Створення мотивуючого освітнього середовища», в якій було змістовно описано системні умови, фактори та організаційні рішення, що сприяють підтримці високої навчальної мотивації на рівні групи, кафедри та освітнього закладу в цілому.

Методи мотивації: від теорії до практики...Правильно обрані методи навчання визначають, чи буде здобувач освіти пасивним слухачем, чи активним учасником власної освіти. Для студентів-медиків це питання особливо критичне: від якості їхнього навчання залежать майбутні людські життя. Методи, що базуються на активному залученні та реальних клінічних ситуаціях, демонструють найвищу ефективність у формуванні стійкої мотивації.

Було виділено чотири ключові методи: 1) постановка чітких навчальних цілей, адже здобувач освіти має розуміти, що саме він вивчає, навіщо і яким буде результат, тому що чіткі, вимірювані цілі перетворюють абстрактне «треба вчитися» на конкретний план дій; 2) створення ситуацій успіху – варто починати з завдань, які здобувач освіти здатний виконати, і поступово підвищуйте складність, адже кожна маленька перемога підсилює віру у власні сили та бажання рухатися далі (це особливо важливо для студентів, які щойно перейшли до клінічних дисциплін і відчують невпевненість); 3) проблемно-орієнтоване навчання – здобувачі освіти отримують реальну проблему і самостійно шукають шляхи її вирішення, це розвиває критичне мислення, вміння працювати з інформацією та командну роботу – ключові компетенції майбутнього фахівця.

Викладачка детально розглянула проблемно-орієнтоване навчання та клінічні кейси, так як ці два методи заслуговують особливої уваги, адже саме вони найбільш органічно поєднують академічні знання з майбутньою клінічною практикою майбутнього медичного фахівця. Їхня ефективність підтверджена численними міжнародними дослідженнями в галузі медичної освіти.

Зазначено, що проблемно-орієнтоване навчання – це педагогічна стратегія, за якої навчання починається не з теорії, а з конкретної проблеми. Здобувачі освіти отримують клінічний сценарій і мають самостійно визначити, що їм потрібно знати для його вирішення. Проблемно-орієнтоване навчання забезпечує: розвиток аналітичного та клінічного мислення, формування навичок самостійного пошуку інформації, підготовку до реальних умов роботи з пацієнтами, підвищення довготривалого засвоєння матеріалу, стимуляцію внутрішньої мотивації через відчуття компетентності.

Клінічний кейс – це детальний опис реальної або модельованої медичної ситуації, який здобувачі освіти аналізують у групах або індивідуально. Кейс може містити анамнез, результати обстежень, зображення (рентген), лабораторні дані тощо. Дослідження показують, що здобувачі освіти, які навчаються за методом кейсів, демонструють на 20–30% кращі результати на клінічних іспитах порівняно з тими, хто навчається лише за підручниками.

Інтерактивні методи перетворюють аудиторію з місця пасивного сприйняття інформації на активний простір для мислення, дискусій та відкриттів. Вони активізують когнітивні процеси, підвищують залученість і створюють умови для глибшого засвоєння матеріалу. Для здобувачів освіти-медиків, які готуються до роботи в умовах невизначеності та швидкого прийняття рішень, ці навички є незамінними. Серед інтерактивних технологій було виділено використання на заняттях: дискусій та дебатів, які розвивають критичне мислення та комунікативні навички; роботу в малих групах, яка є оптимальним форматом для активного навчання; колективний аналіз реальних клінічних випадків; мозковий штурм, який розвиває креативне мислення та вміння бачити нестандартні рішення.

Також зазначено, що створення стимулюючого навчального середовища є фундаментом підготовки висококваліфікованих медичних фахівців. У сучасній медичній освіті мотивація здобувачів освіти визначає не лише їхні академічні досягнення, але й рівень професійної компетентності у майбутньому. Ефективне навчальне середовище враховує психологічні, емоційні та когнітивні потреби студентів, створюючи умови для їхнього всебічного розвитку та професійного самовизначення. Мотиваційне освітнє середовище у медичному навчальному закладі формується п'ятьма взаємопов'язаними характеристиками, які створюють оптимальні умови для професійного розвитку майбутніх лікарів: психологічна безпека, довіра та повага, підтримка ініціативи, справедливе оцінювання, можливість самореалізації.

Мотиваційне освітнє середовище у медичному навчальному закладі є комплексним педагогічним феноменом, який вимагає системного підходу та активної участі всіх учасників освітнього процесу. Розуміння його ключових характеристик дозволяє створити оптимальні умови для професійного розвитку майбутніх медиків. Створення мотиваційного освітнього середовища – це інвестиція у майбутнє медицини. Кожен здобувач освіти, який отримує підтримку та натхнення у процесі навчання, стає впевненим професіоналом, готовим до викликів сучасної медичної практики.

(Мультимедійні презентації додаються).

Ухвалили:

1. Підготовлений методичний семінар є надзвичайно актуальним в контексті підготовки майбутніх фахівців з медицини.

2. Інформацію взяти до відома.

Відповідальна за методичний семінар _____ Любінська О.І.

Секретар _____ Засанська Г. М.